МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Педагогічний факультет

Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма А3 Початкова освіта

Спеціальність А 3 Початкова освіта

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
початкової освіти та освітніх інновацій
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи спеціальної педагогіки
Викладач (-і)	доц. Матвеєва Н.О.
Контактний телефон викладача	
E-mail викладача	nataliia.matveieva@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система надання корекційних послуг особам з порушеннями розвитку.

Курс розраховано на засвоєння знань з основ спеціальної педагогіки як науки, розкриття етапів становлення та розвитку галузі спеціальної освіти в Україні, визначення її структурних особливостей, окреслення актуальних проблем функціонування різних типів закладів спеціальної освіти на сучасному етапі.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є озброєння здобувачів знаннями з основ спеціальної педагогіки, аналіз актуальних питань розвитку спеціальної освіти в Україні на сучасному етапі, виокремлення напрямів співпраці закладів загальної середньої та спеціальної освіти задля створення умов гармонійного розвитку особистості.

Основними цілями вивчення дисципліни є: засвоєння основних понять та категорій спеціальної педагогіки, виокремлення її предмету та об'єкту, розкриття основних завдань; засвоєння понятійно-категоріального апарату та теоретичних основ спеціальної педагогіки; встановлення зв'язків спеціальної педагогіки з іншими науками; виокремлення історичних аспектів розвитку; визначення основних завдань й напрямків надання корекційно-розвиткових послуг особам з різними нозологіями. Курс передбачає забезпечення фахової підготовки здобувачів до роботи в умовах інклюзивного навчання, формування професійних умінь та навичок здобувачів вищої освіти.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК-4. Здатність працювати в команді, міжособистісної взаємодії.
ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК-9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності:
СК-2.Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.
СК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти
СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.
СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.
СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.
СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

Програмові результати:
ПР-02 Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.
ПР-05 Організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.
ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових, індивідуальних, особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.
ПР-12 Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування
ПР-13 Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу
ПР-14 Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей
ПР-15 Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.
ПР-19 Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності

5. Організація навчання	
Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин

Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
8	013 Початкова освіта	4	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	Лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі	2	2	10
Тема 2. Історія становлення спеціальної педагогіки. Внесок українських вчених-дефектологів кінця XIX – початку XXI ст. у розвиток спеціальної педагогіки в Україні.	2	4	10
Тема 3. Спеціальна педагогіка як наука: об’єкт, предмет, мета, завдання. Категорії спеціальної педагогіки.	2	4	10
Тема 4. Основи спеціальної дидактики.	2	4	10
Тема 5. Особливості психолого-педагогічної корекції: виховання поведінки учнів у закладах спеціальної освіти	2	2	10
Тема 6. Реформування освітньої галузі в Україні шляхом співпраці закладів спеціальної та загальної середньої освіти	2	2	10
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – залік. Максимальна оцінка – 100 балів. Участь в роботі впродовж семестру – 50 балів (оцінки за практичні заняття – 30 балів, за самостійну роботу – 10 балів, індивідуальне завдання – 10 балів) залік – 50 балів.

Вимоги до письмових робіт	Вид роботи – індивідуальне завдання (10 б.). Структура ІЗ: - теоретичний матеріал (опис проблеми у світлі опрацьованої наукової літератури) – 5 б.; - наочний матеріал (підбір додаткового матеріалу, що підтверджує істинність означеної проблеми, а саме: статистичні дані, відео- та презентаційні матеріали, схеми, графіки, діаграми) - 3 б.; - власні висновки та узагальнення – 2 б. Терміни написання: для студентів денної форми навчання – у процесі підготовки до практичних занять, на підсумковому етапі; заочної – за 10 днів до завершення сесії Вимоги до оформлення: для студентів денної форми – у друкованому вигляді; заочної –у друкованому вигляді та (або) електронний варіант
Семінарські заняття	Оцінюються у 30 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 60-70% практичних завдань репродуктивного та частково-пошукового рівнів, 5-10% - виконання творчих завдань
Підсумковий контроль	Форма контролю - залік; Форма здачі (комбінована: усна відповідь, виконані практичні та тестові завдання). Усна відповідь – 30 б. Виконані письмові завдання – 20 б. (10 – ІЗ, 10 б. – практичні завдання)

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Виконання письмових робіт у процесі вивчення дисципліни є обов'язковим для всіх здобувачів.

Академічна доброчесність**:**

Викладання навчальної дисципліни та взаємодія із здобувачем освіти ґрунтуються на основі положень нормативно-правових документів та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників: «Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» http://surl.li/vystzz; «Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» http://surl.li/fhjkjz; «Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/.

Відвідування занять

Здобувач повинен відвідувати практичні заняття, ретельно готуватися до них та виконувати усі завдання, в іншому випадку йому слід відпрацювати пропущені теми, а також виконати супровідні вправи та завдання різного рівня.

Порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» http://surl.li/omcveh. Здобувач вищої освіти зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від

26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 309 від 19 травня 2023 р.). https://cutt.ly/YeXSdlpV

Неформальна освіта:

Здобувачі можуть проходити онлайн-курси на різних освітніх платформах (Prometeus, EdEra тощо), що дотичні до навчальної дисципліни та відповідно отримувати додаткові бали (5 б.) під час підведення підсумків навчальної діяльності (можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://cutt.ly/QeXSxE0n)

8. Рекомендована література

1. Буйняк М. Г., Миронова С. П., Чопік, О. В. Розуміння сутності партнерства у педагогічній діяльності вчителями спеціальних шкіл. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*, № 17. 2021. С. 35-44. URL: https://aqce.com.ua/download/publications/641/608.pdf/
2. Завітренко Д. Ж., Снісаренко, І. Є. Формування мовленнєвих навичок учнів спеціальної школи. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, № 209. 2023. С. 169-175. URL: https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-169-175
3. Завітренко Д. Ж., Снісаренко, І. Є. Формування математичних навичок учнів спеціальної школи. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, № 211. 2023. С. 130-135. URL: https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-130-135
4. Закон України «Про освіту».URL: https://urist-ua.net/закони/про_освіту/
5. Засенко В. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти в Україні. URL: https://ap.uu.edu.ua/article/286
6. Карсканова С. В., Супрун М. О. Методологія наукових досліджень в корекційній освіті: навчальний посібник. 2024. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740416/
7. Кашуба Л.В. Спеціальна педагогіка з історією: курс лекцій з дисципліни. Львів. 2017. 387 с. URL: http://surl.li/vldbqe
8. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка): навчально-методичний посібник / Укл. О.В. Гаяш. Ужгород, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. 255 с. URL: http://surl.li/kojpfk
9. Купріянова Т. О., Сасіна І. О., Гребенюк Т. М. Становлення та розвиток Вигодської спеціальної школи. 2023. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/44830
10. Матвеєва Н.О. Основи спеціальної педагогіки. Практикум. Івано-Франківськ. НАІР. 2022. 227 с. URL: http://lib.pnu.edu.ua/
11. Панок В. Г., Слюсаревський М. М. Із когорти першопроходців спеціальної освіти в Україні. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, № 5 (2), 2023. С.1-5.
12. Проект Закону України «Про освіту осіб, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (спеціальну освіту)». URL: https://ips.ligazakon.net/document/JF0ZA00A
13. Про організацію діяльності спеціальних закладів освіти для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/859-93-%D0%BF#Text
14. Про внесення змін до Постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності спеціальних закладів загальної середньої освіти. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-2022-%D0%BF#Text
15. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text
16. Про затвердження Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (початкова школа) Наказ МОНУ від 28.01.2014 р. №80. URL: http://www.mon.gov.ua/ru/about-ministry/normative/2253-
17. Рибченко Л.К. Педагогічні умови організації корекційної роботи з аутичними дітьми. 2019. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/30523

18. Середа І.В, Кисличенко В.А. Спеціальна педагогіка з основами спеціальної дидактики: навч.-метод. посібник для самост. роботи студентів зі зміш. формою навч. Миколаїв. 2021. 198 с. URL: http://surl.li/ybnchk
19. Сергійчук О.М., Багно Ю.М., Плужник О.В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посібник / за ред. О.М. Сергійчук. Переяслав: Видавництво, 2020. 224 с. URL: http://surl.li/piomqr
20. Синьов В. М., Бондар В. І., Гладуш В. А., Глоба О. П., Дічек Н. П., Козинець О. П., Шевченко, В. М. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях. 2021. URL https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725008/
21. Спеціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Мартинчук, І.М. Маруненко, К.В. Луцько та ін. К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с. URL https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23200/1/O_Martynchuk_I_Marunenko_K_Lutsko_O_Taran_T_Melnichenko_T_Yezhova_SP_KSPKIO_IL.pdf
22. Середа І. В., Кисличенко В. А. Спеціальна педагогіка з основами спеціальної дидактики: навч.-метод. посіб. для самост. роботи студентів. Миколаїв. МНУ ім. В. Сухомлинського, 2020. Частина 1. 164 с. URL : https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0056017.pdf
23. Стельмах Н. В. Педагог у системі корекційної освіти. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*, № 81 (3). 2018. С. 82-87.
24. Супрун М. О. Внесок В.І. Бондаря в теорію і практику професійної освіти учнів спеціальної школи. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 304 с. URL: http://surl.li/eypsuf
25. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: навч. посіб. / За загальною редакцією В.І.Бондаря, В.М.Синьова. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021. 428 с. URL: http://surl.li/ddaces
26. Чеботарьова О. В. Теоретичні та методичні основи реалізації змісту освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. *Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології: збірник наукових праць.* Вип, 9. 2017. С. 75-80. URL: http://surl.li/gjgacs
27. Черепаня М. Т. Заклади інтернатного типу: історіографія поняття. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, № 2. 2017. С. 262-265.
28. Шевченко В. М. Розвиток спеціальної освіти в країнах Європи та Україні (порівняльний аспект). Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя. 2017. URL: http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/1040
29. Шевченко С. М. Організація навчального процесу у спеціальних закладах для дітей з особливими потребами (2017-2020 рр.). *Наукові інновації та передові технології*, № 4 (6). 2022. С. 222-231. URL: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4(6)-221-230

Викладач:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової освіти

та освітніх інновацій Матвеєва Н.О.